

B. 7.

I. Az előre kiterveltség nem egyszerűen az ölési szándék átgondolását, hanem többet: a véghezvitel előregondolását jelenti, ami által az ölési szándék eltökéltté válik [Btk. 166. § (2) bek. a) pont].

II. Az a körülmény, hogy az igazságügyi orvos-szakértői véleményt beterjesztő szakértői páros egyik tagja utóbb - valamely okból - a tárgyaláson nem hallgatható meg, a szakvélemény bizonyítékkénti felhasználhatóságát nem zárja ki [Be. 296. § (1) bek.].

A megyei bíróság ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki előre kitervelten és különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntetében [Btk. 166. § (1) és (2) bekezdés]. Ezért őt 20 évi fegyházbüntetésre és a közügyektől 10 évi eltiltásra ítélte.

Kétirányú fellebbezés alapján eljárva a másodfokú bíróság a végzésével az elsőfokú határozatot helybenhagyta.

Úgy az első-, mint a másodfokon eljáró bíróság részletes - az irányadó bírói gyakorlatra hivatkozó, azt elemző - jogi értékeléssel adta indokát annak, hogy az előre kiterveltség és a különös kegyetlenséggel elkövetés mely konkrét tények alapján róható fel a terheltnek.

Felülvizsgálati indítványt a terhelt a védője által terjesztett elő a Be. 416. § (1) bekezdés b) és c) pontjában meghatározott okokat megjelölve, törvénysértő minősítés folytán törvénysértő büntetés miatt; a támadott határozat megváltoztatása és a cselekmény emberölés büntette alapeseteként való minősítése érdekében.

Indokai szerint - és hivatkozva a 15 számú Irányelvre - az előre kitervelten, valamint a különös kegyetlenséggel elkövetés nem állapítható meg; ehhez ugyanis sem a fizikai, sem a tudati tények körében nincs kellő és konkrét adat.

A Legfőbb Ügyészség átiratában a felülvizsgálati indítványt alaptalannak tartotta és a megtámadott határozat hatályban tartását indítványozta.

A Kúria az ügyben a Be. 420. §-ának (1) bekezdése alapján nyilvános ülést tartott.

A felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a jogerős ítélettel szembeni jogi kifogás lehetőségét biztosítja. Kizárólag a Be. 416. §-ának (1) bekezdésében megjelölt anyagi és eljárásjogi okból vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.

Felülvizsgálatban a felülbírálat az indítványhoz, a jogerős határozatban megállapított tényálláshoz és - főszabályként - a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályokhoz kötött [Be. 423. § (1), (2) és (4) bek.].

A jogkövetkeztetések helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.

A Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja szerint felülvizsgálati ok, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki.

Az indítvány a jogerős határozatban foglalt minősítést támadta.

Az irányadó tényállás szerint

- a bűncselekményt egy hónappal megelőzően a sértett (aki a felesége volt) és O. J. közötti viszonyt a terhelt gyanította, a köztük lévő nemi kapcsolat lehetőségével - éppen a sértettől kapott információ alapján - számot vetett; ezzel kapcsolatos ellenérzésének felindult módon hangot is adott;

- egy nappal korábban, amikor már a sértett két napja távol volt, a terhelt felfokozott - „nagyon kiborult” - idegállapotban közölte a sértett barátnőjével, hogy ha a sértett másnap este 6-ig nem jön vissza, akkor megöli.

A terhelt másnap, azaz a cselekmény napján

- reggel 1/4 7-kor, 1/4 8-kor, majd 10 és 11 óra körül telefonon hívta a sértettet;

- majd 1/2 1-kor, 1-kor, 1/4 2-kor és pár perc múlva eladó házat keresett telefonon;

- közben dél és 1 óra között ebédet vitt a fiának;

- majd 3/4 4-kor és 10 perc múlva a sértett szeretőjét hívta.

Délután 5 órakor a sértettet hívta, akinek azt ordította, hogy „nekünk a holnap reggel már nem érdekel”;

- ezután 1/4 6-kor, majd 1/2 6-kor és 3/4 6-kor ismét a sértettet hívta, akivel beszélt, majd ezután

- magához vett egy 14 cm pengenhosszúságú, kiélezett kést és otthonról gépkocsival 1/4 óra alatt a 7-8 km-re lévő, sértettel közös üzletükbe ment.

18 óra után pár perccel ért a terhelt az üzletbe,

- a kést jobb kezében vállmagasságban, marokban, kisujj felé eső pengével előreszegezetten tartva bement a boltba, és két személy között elhaladva - akik erre kiszaladtak az utcára - egyenesen a pult mögött vele szemben álló sértett felé ment.

A sértettet szemből előlről, majd hátulról többször megsebezte, rajta 2 hámkarcolást, 14 kis-közepes szúrást, 1 nagy erejű szúrt-metszett sérülést ejtett, miközben a sikítózó, segítséget kérő sértettnek a védekezésül maga elé emelt jobb karját a bal kezével lefogta.

Ezután a terhelt a kést földre dobta, és gyors léptekkel a boltot elhagyta; a sértett pedig a pult elé ment, ahol hanyatt esett.

A sértettet kórházba szállították, ahol aznap éjjel 11 órakor meghalt.

A halál közvetlen oka a mellkas jobb oldalán hátul behatoló és jobb tüdő alsó lebenyén áthatoló, a májat is elérő szúrt-metszett, nagyobb erejű szúrással okozott sérülés volt, ami nagy vérvesztést - és azzal járó shockot - okozott.

További - életveszélyt okozó - szúrt sérülés volt az, amely a sértettet ugyancsak hátulról érte, és amely a mellüreg felé tartó, és a mellüreget megnyitó sérülés volt.

Ezenkívül még tizenöt kis-közepes erejű szúrás érte a sértettet.

A fenti tényadatokból az eljáró bíróság helyesen vont következtetést a különös kegyetlenséggel elkövetésre, viszont tévedett, amikor az előre kitervelten elkövetést is megállapította.

Az élet, testi épség büntetőjogi védelméről szóló 15. számú Irányelv alapján mindkét kifogásolt minősítő körülmény esetében következetes az ítélezési gyakorlat.

A Btk. 166. § (2) bekezdés d) pontjával kapcsolatosan az Irányelv II/4. pontjában rögzítettek lényege a következő.

A különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés megállapításánál elsősorban emberiességi, valamint erkölcsi szempontok a meghatározók.

A különös kegyetlenség fogalma alá a rendkívüli embertelenséggel, brutalitással, gátlástalanul, az emberi méltóság mély megalázásával vagy az elkövető emberi mivoltából kivetkőzve véghezvitt ölési cselekmények vonhatók.

Elsősorban a sértettnek okozott sérülések száma, súlya és jellege alapján állapítható meg; ezekből általában következtetés vonható az elkövetés embertelenségére.

Annak, hogy a sértett eszméletlensége folytán ténylegesen elviselt-e fájdalomérzést, nincs jelentősége, nincs különösebb jelentősége ugyanígy az elkövetés eszközének sem.

Az elkövető tudatának az elkövetés idején át kell fognia a végrehajtás különös kegyetlenségét. Az elkövető ezzel kapcsolatos tudattartalmára a sérülések számából, a bántalmazás hosszan tartó, elhúzódó voltából, a sértett látható szenvedéséből, illetőleg a sértettnek a végrehajtás ideje alatt tanúsított magatartásából vonható következtetés.

Ehhez képest az emberölés akkor minősül különös kegyetlen módon elkövetettnek, ha a cselekmény végrehajtása az élet kioltásához rendszerint szükséges kegyetlenséget meghaladó rendkívüli embertelenséggel történik, és a cselekmény a sértettnek olyan testi szenvedést, vagy lelki gyötrelmet okoz, amely az ember életének kioltásával általában együtt járó szenvedést, gyötrelmet is lényegesen meghaladja [BH 1962/9. szám 3259. számú eset].

Nem az elkövető érületének (rideg, szenvtelen, kiszámított magatartásának), hanem az ölés módjának kell különös fokban kegyetlennek lennie.

Azonban nem csupán a fizikai ráhatással járó fájdalomérzetnek van jelentősége, hanem annak a lelkiállapotnak is, amibe az elkövetés folytán a sértett kerül. Nyilvánvaló többlet gyötrelmet jelent az olyan ölési magatartás, ami szakadatlansága folytán teljes reménytelenségbe úzi a sértettet, aki ennél fogva saját halála szörnyűségét nem csak fizikailag elszenved, hanem azt átéli.

Így van ez akkor, ha a sértettet tucatnyi szúrás, előlről-hátulról, test-szerte éri, ami azt jelenti, hogy a sértett

forgolódva próbált szabadulni, valamint ha a késsel támadó a gyengébbik sértettet lefogja, annak védekezését visszafogja, mintegy kitartja magának céltáblának.

Erre figyelemmel pedig helyes a terhelt cselekményének különös kegyetlenséggel elkövetettként való minősítése.

A Btk. 166. § (2) bekezdés a) pontja - az előre kiterveltség - kapcsán az alábbiak bírnak jelentőséggel:

Az ölési szándék és a felindulás az alapeset körében marad.

Onnan az erős felindulás a privilegizált esethez [Btk. 167. §] vezet; míg az előre kiterveltség - ami a szándék fokozata (ún. erős szándék) - a Btk. 166. § (2) bekezdés a) pontja szerinti minősített esetként került szabályozásra.

A jelen ügyben kétségtelenül fennállt a terhelt ölési szándéka és felindultsága, azonban egyiknek sem állapítható meg a törvényi feltételek szerinti „erős” volta.

Az előre kiterveltség a szándékot méri, ennek mutatója a végrehajtás mikéntje, azonban nem a terv, tervezés hagyományos fogalmán van a hangsúly.

Ez következik abból is, hogy a meglévő terv helyetti improvizáció esetében, és a meglévő terv mással szembeni felhasználása esetében is megállapítható ez a minősítés [BH 2012.57.].

A 15. számú Irányelv II/1. pontja szerint az emberölés előre kitervelten történő elkövetése feltételezi, hogy az elkövető az ölési cselekmény véghezvitelének helyét, idejét és módját átgondolja, a végrehajtást akadályozó vagy segítő tényezőket felmérje, és a lényeges előkészületi, elkövetési és az elkövetés utáni mozzanatokot figyelembe vegye.

Az előre kiterveltséget a tervszerű és céltudatos magatartás jellemzi. Ez az ölési cselekmény részleteinek átgondolását,

viszonylag hosszabb időn át történő fontolgatását, a cselekmény elkövetési szakaszainak megfelelő mozzanatok mérlegelését jelenti. Nem feltétel azonban az említett tényezők együttes fennállása.

Az ölésre irányuló céltudatos törekvés az egyenes szándék meglétét tételezi fel. Az előre kitervelten elkövetés megállapítása kizárt, ha az elkövető ölési szándéka eshetőséges.

Nem zárja ki viszont ezt a minősítést a vagylagos terv, végrehajtási mód kialakítása. Nem szükséges az, hogy az elkövető valamennyi lehetőséget pontosan számításba vegyen és teljes bizonyossággal, határozottsággal alakítsa ki a véghezvitel tervét. A tervszerűség megállapítható már akkor is, ha tudatilag döntő vonásaiban gondolja át, alakítja ki a végrehajtási módot.

Az előre kiterveltségnek nélkülözhetetlen feltétele a cselekmény elkövetésére indító és az ez ellen szóló motívumoknak az elkövető tudatában lejátszódó küzdelme, a céltudatos és tervszerű elkövetés mérlegelése, megfontolása. Mindezekhez bizonyos idő szükséges. Az emberölésre irányuló szándék kialakulásának és fejlődésének feltárása ezért a súlyosabb minősítés megállapításának fontos része. Nem lehet szó előre kitervelt elkövetésről, ha az elhatározást rövid időn belül követi a véghezvitel megkezdése.

A véghezvitel módjából visszamenőleg is következtetés vonható az előre kiterveltségre.

Az előre kitervelten elkövetés - ami árnyalatnyi, de lényeges különbség a megelőző szabályozás szerinti előre kitervelt módon elkövetéstől - nem csupán tervszerűségi, gyakorlati; hanem tudati, szándékoldali vizsgálatot is igényel.

Ennek elemei, hogy

- az ölési szándék megvan, az ölési tudat adott, és az lesz céltudatos, ami a véghezvitelig tartó eltökélt magatartásba torkollik;

- ehhez képest már nincs vívódás, latolgatás; az ölési tudat már nem csupán indító, hanem célképzet (ami azonban lehet spekulatív) is;

- a kezdő és végpont között - az ölési alapszándék kialakulásától a véghezvitelig terjedő időszakban - a terhelti magatartás célt követő;

- és a köztes idő legalább annyi, hogy nem lehet rögtönösnek tekinteni a végrehajtást.

Előre kiterveltség esetén megvan az ölési alapszándék, ami eltökéltséggé válik, s ezzel összefüggésben a véghezvitel biztonsága, eredményessége is jelentőséget kap.

Az emberölést elkövető nem akar hibázni; az előre kitervelten elkövető ezért tesz is.

A fentieket összegezve: az előre kiterveltség nem az ölési szándék átgondolását, hanem annál többet: a véghezvitel előregondolását jelenti, miáltal viszont az ölési szándék eltökéltté válik, és éppen ebben van a veszélyessége.

Jelen ügyben azonban a terhelt esetében az irányadó tényállás alapján mindez maradéktalanul nem állapítható meg.

Kétségtelen a terhelt ölési tudata, azonban az „ultimátum”-szerű terhelti fellépés - ellentétben az eljáró bíróság álláspontjával - nem kizárólag eltökéltséget jelent.

Az irányadó tényállás szerint a terhelt 1 hónappal korábban, 1 nappal korábban és 1 órával korábban egyaránt feldúlt állapotban, indulatosan, „kiborultan” tette az élet elleni kijelentéseit, ami az ölési szándékát kétségkívül mutatja.

Ugyanakkor mindemellett folyamatosan próbálta hívni is a sértettet; róla, felőle érdeklődött; valamint saját jövője tervezésével kapcsolatos tevékenységet is végzett.

Latolgatta a sértett megölését, de nem mondható, hogy spekulált, számolt volna azzal. Mindez az indulatos magatartásának járuléka, azonban nem vonható következtetés arra, hogy magatartása vezérfonala lett volna.

Megjegyzzi még a Kúria, hogy a másodfokú bíróság olyan körülményre - a terhelt utólagos magatartására - alapítva vont a fentiekkel ellentétes következtetést, ami az ítéleti tényállásnak nem is része; helyt már csak ez okból sem foghat.

Mindebből az következik, hogy a Btk. 166. § (2) bekezdés a) pontjában meghatározott előre kitervelten elkövetés nem róható a terhelt terhére; cselekményének ekkénti minősítése téves.

Ehhez képest az előre kitervelten elkövetés ítéleti megállapítása törvénysértő, viszont a cselekmény változatlanul minősített emberölésként értékelendő. A Kúria vizsgálta az adott büntetés kiszabásának valamennyi törvényi feltételét, aminek eredménye, hogy a kiszabott büntetés változatlanul törvényes, nem vált törvénysértővé.

Ebből pedig az következik, hogy a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontjában foglaltak maradéktalanul nem teljesültek; a Kúria ezért a támadott határozatot nem érinthette.

Az indítvány sérelmezte az indokolási kötelezettség megsértését, viszont annak címén valójában szintén az irányadó tényállást támadta, annak eltérő megállapítását célozta.

Rámutat a Kúria arra, hogy a tény-, vagy jogkérdéssel összefüggő indokolási kötelezettség kapcsán - felülvizsgálatban - csupán az vizsgálható, hogy a kifogásolt határozatban nyomon követhető-e a bíróság értékelő tevékenysége, annak eredménye azonban vitássá nem tehető.

Az indokolás pedig a jelen ügyben a Be. 373. § (1) bekezdés III. pontja által meghatározott körben a szükséges és elégséges mértékben megtörtént. Az eljáró bíróság tényállást állapított meg,

és az alkalmazott anyagi és eljárási jogi szabályhoz vezető következtetéseit, álláspontját rögzítette.

Észlelte viszont a Kúria, hogy a másodfokú bíróság kirekesztette a bizonyítékok köréből a dr. P. Zs. – dr. K. L. szakértők által adott szakvéleményt arra hivatkozással, hogy a bíróság csupán előzőt tudta a tárgyaláson nyilatkoztatni, tekintve, hogy utóbbi időközben elhunyt.

Ez az álláspont azonban téves.

A két szakértőnek a vizsgálódás során, majd pedig a szakvéleményük megalkotásában kell együttesen eljárni; az ezt követő időszakra a törvény ilyen feltételt már nem szab.

A szakvélemény elkészültét követően bizonyítékul már ez utóbbi szolgál, s annak felhasználhatóságát, bizonyító erejét nem érinti az azt megalkotó szakértő további sorsa: esetleges elhunyt, vagy a szakértői működéssel való felhagyás.

Egyébiránt is a szakértő meghallgatására a Be. 298. § (1) bekezdése szerint a tanú kihallgatására vonatkozó szabályok értelemszerű alkalmazásával kell sort keríteni; amennyiben tehát bármely okból a szakértőt nem lehet a tárgyaláson meghallgatni, úgy a Be. 296. § (1) bekezdése szerinti eljárás a helyes.

Mindez azonban a támadott határozat megalapozottságát, annak felülvizsgálhatóságát nem érintette.

Ekként a Kúria – miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. §-ának (5) bekezdése szerint hivatalból köteles – a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Bfv.III.407/2012.)